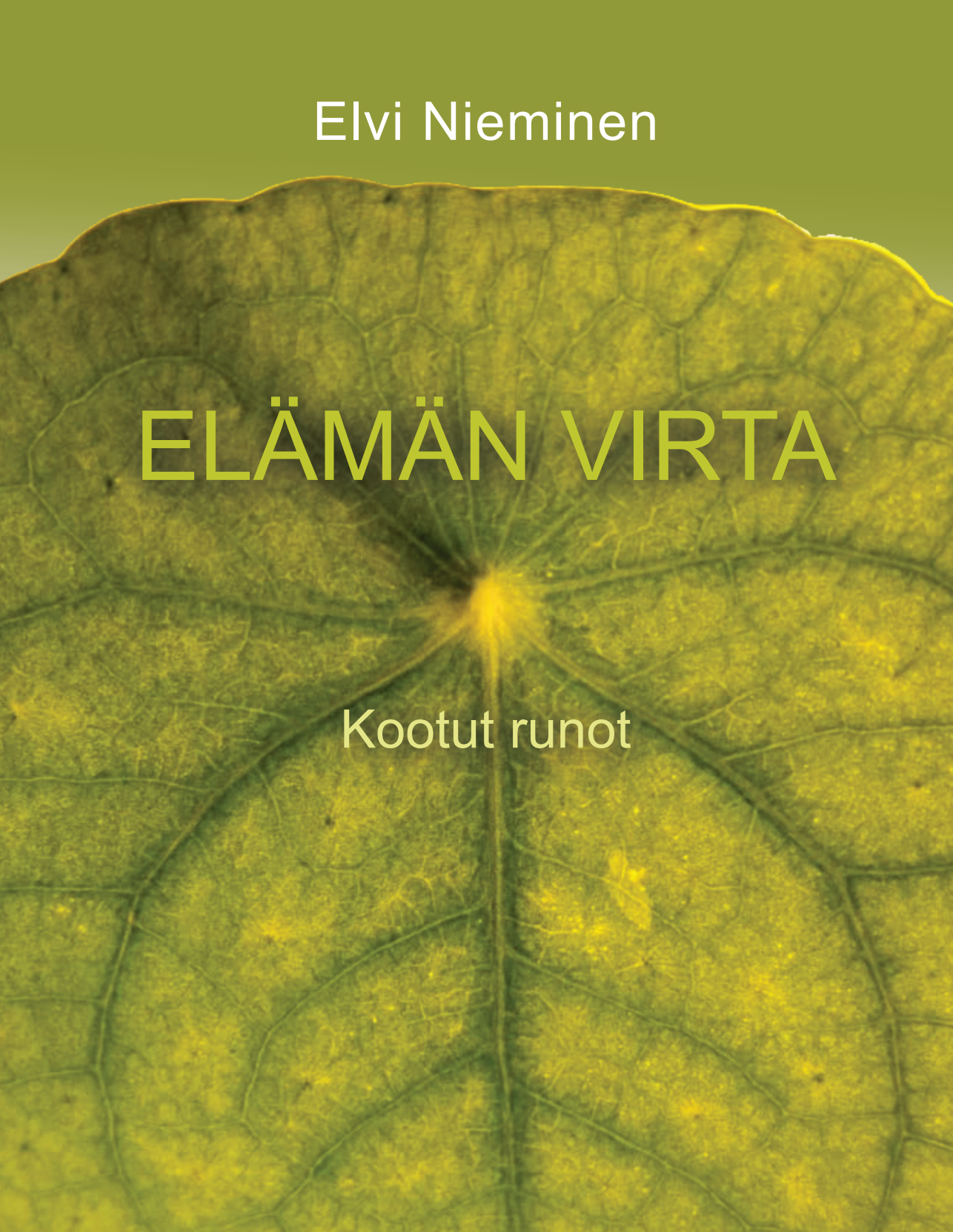

Elvi Nieminen

ELÄMÄN VIRTAA

Kootut runot

Elvi Nieminen

ELÄMÄN VIRTAA

Kootut runot

Toimittajat: Sirpa ja Markku Nieminen

Taitto: Pirkko Mähönen

© 2025 Elvi Nieminen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9647-4

Elvi Niemisen teoksia:

SININEN MAA, satuja, Valistus, 1948, (nimellä Elvi Valtanen-Nieminen)

TULIKASTE, Kirjapaja, 1948, (nimellä Elvi Valtanen-Nieminen)

SAULA-MARJA, omakustanne, 1999

VAARANKYLÄN TYTÄR, omakustanne, 2000

VIASKOSILMÄ, omakustanne, 2005

VAARANKYLÄN TYTÄR JA VALITTUJA TEKSTEJÄ, omakustanne, 2008

LEHMÄ-TYTTÖ JA VANHUUDEN RUNOJA, postuumiomakustanne, 2009

Käännöksiä:

Vilh. GRÖNBECH: Ihmisenpoika, KJG, 1954

Käthe LAMBERT: Elämän talo, Karisto, 1956, 2. painos 1974

Erik ROSTBØLL: Ja kukko lauloi toisen kerran, Karisto, 1956

Thomas MANN: Kuolema Venetsiassa, Karisto, 1957

Edzard SCHAPER: Kaukopartio, Karisto, 1958

J.P. JACOBSEN: Mogens, Karisto, 1958

Erik ROSTBØLL: Pyhä kurjuus, Karisto, 1960

Arnold KRIEGER: Sovinnon talo, Karisto, 1961

Per HANSSON: Jos veis he henkemme, Karisto, 1966

Jens BJØRNEBOE: Vapauden hetki, Karisto, 1968

Lisäksi Elvi Niemisen runoja ja satuja on julkaistu erilaisissa antologioissa, mm.:

Täältä jostakin, WSOY 1943, toim. Olavi Paavolainen

Ultima, Pohjoiset Kirjailijat, 1962

Onnen loikka, Kirjailijayhdistys Paltta, 2002

sekä sanoma-, aikakaus- ja kulttuurilehdissä.

Julkaisemattomat käännöstyöt:

Vanhuusvuosinaan Elvi Nieminen käänsi ajankulukseen tšekkiläisen Božena Němcován teoksen ”Isoäiti” sekä lukuisan määrän satuja, mm. Manfred Kyberin ja Arnold Kriegerin teoksista ja kansansatukokoelmista, lastenlastensa ja hoitohenkilöstönsä lasten iloksi – saksasta ja eestistä suomen kielelle.

SAATESANOIKSI

Onko Elvi Nieminen unohdettu runoilija vai onko vasta nyt aika hänen astua varjosta valoon, kun on yli sata vuotta hänen syntymästään. Itse hän haaveili kirjailijan urasta lapsesta asti ja olikin läpimurron partaalla 1940-luvulla, mutta elämäntilanteensa ja riittämättömän kannustuksen vuoksi hän luopui kutsumuksestaan, mutta kirjoittamista ei kokonaan jättänyt.

Elvi syntyi Sotkamon Vaarankylään Suomen Suuri-ruhtinaskuntaan vuonna 1916 Valtasen talonpoikais-sukuun perheen neljäntenätoista lapsena. Lukemaan hän oppi itsekseen 5-vuotiaana ja oli vuoden päästä jo lukenut läpi raamatun, kun paljon muita kirjoja kotoa ei löytynyt. Hänestä tuli perheen ensimmäinen ja ainoa ylioppilas, kun hän itse – nuorena tyttönä – oli kerännyt kaikki rohkeutensa uskaltaakseen kysyä isältään, eikö hän pääsisi oppikouluun Kajaaniin.

Kotiseutuaan hän ei koskaan unohtanut, mutta elämä vei hänet keskelle ajan ilmapiiriä ja elinpiirinsä nuorison ihanteita. Hän oli vahvasti mukana, mutta ei koskaan pyrkinyt minkäänlaisiin johtotehtäviin, vaan toimi tarkkailijana – ja kirjoitti ajatuksiaan enimmäkseen itselleen, mutta myös toisten luettavaksi. Kantaa hän

uskalsi ottaa julkisesti asioista, joita piti eettisesti oikeina, mutta enimmäkseen hän runoillaan peilasi maailmaa itsensä kautta.

Vahakantiset paksut mustat vihot, jotka hän oli hankkinut 14-vuotiaana 1930-luvun alussa, kertovat runoilijan uran olleen jo silloin tähtäimessä. Noihin vihkoihin hän siirsi mielestään parhaat runonsa tavoitteena niiden julkaiseminen, sillä yhteen vihkoon hän on laatinut jopa sisällysluettelon. Vihot, jotka löytyivät vasta hänen kuolemansa jälkeen, sisältävät runoja vuosilta 1930–1944. Viimeiseen vihkoon hän oli kirjoittanut muutamia yksittäisiä runoja jopa vuoteen 1974 asti.

Lähes kaikki hänen elämänsä runot ovat säilyneet näissä vihoissa yhtenä kokonaisuutena, mutta osa niistä on julkaistu hänen elinaikanaan lehdissä, antologioissa ja hänen runokokoelmassaan Tulikaste (1948). Olipa kaksi hänen runoaan päässyt mukaan Olavi Paavolaisen toimittamaan Täältä jostakin -kokoelmaankin (1943), jossa oli myös Veikko Haakanan, Reino Helismaan, Matti Kuusen ja Oiva Paloheimon runoja. Muutamia hänen runoistaan on myös sävelletty.

Elvin runojen määrä osoittautui oletettua suuremmaksi hänen kuolemansa jälkeen, sillä hän oli vahakantisten vihkojen lisäksi laittanut samaan laatikkoon – löydettäväksi – vanhuuden ajan runojaan. Ne täydensivät hänen runoilijaminuuttaan ja ovat painavasti vaikuttaneet siihen, että syntyi tarve julkaista koko hänen runotuotantonsa. Se kertoo yhden herkästi ympäristöään havainnoivan ihmisen kautta itsenäisen Suomen satavuotisen vaiheikkaan taipaleen tunnot ja tunnelmat.

Nyt julkaistavaan teokseen runot on ryhmitelty teemoittain ja niiden sisällä lähes kokonaan kronologisesti. Tämän mahdollistaa se, että kirjoittaja on merkinnyt lähes kaikkiin runoihinsa niiden syntyajan ja -paikan. Lukijalle avautuukin mahdollisuus suhteuttaa runot ajanvirtaan ja muiden runoilijoiden samanaikaiseen tuotantoon.

Teos alkaa nuoren tytön pohdinnalla identiteetistään. Varhaiset runot sisältävät myös unelmointia tulevasta rakkaudesta vailla konkreettista kohdetta.

Luontoa kuvaavat ja tarkkaan havainnoivat runot kääntyvät usein tulkitsemaan sielunliikkeitä.

Alle kaksikymppisenä Kajaanin tyttölyseon opiskelijan teksteistä huokuu miltei hurmoksellinen isänmaallisuus, kun kanssakäynti kansallismielisen seminaarin opettajakokelaiden kanssa tiivistyy. Tältä ajalta on myös kanta-aottava runo Lönnrotin istuttamien koivujen puolesta, kun niitä ollaan kaatamassa.

Parikymmenvuotiaana runoilija kokee voimakkaan uskonnollisen herätyksen, mikä näkyy runoilmaisussa pitkään. Ajan henkeä kuvaa, että juuri noita runoja julkaistiin tuoreeltaan useissa lehdissä.

Läpi koko tuotannon runoilijan ilmaisun keskiössä ovat rakkausrunot. Ne ulottuvat platonista ja väliin panteistisista unelmarunoista elämässä koettuihin iloihin ja säröihin. Mielenkiintoista on, miten runot kietoutuvat henkilökohtaisten elämänvaiheiden lisäksi kotimaan kohtaloihin.

Vaikka runot enimmäkseen liikkuvat ihmisen osaa ja paikkaa maailmassa etsivinä, niiden joukossa on myös teräväkatseisesti aikaansa havainnoivia.

Vanhuuden runot täydentävät runoilijan koko tuotannon kaarta. Ne myös keskustelevat nuoruuden runojen kanssa ja antavat vastauksia kysymyksiin, joita ei ole edes esitetty, mutta jotka ovat nousseet lukijan mieleen runojen kautta.

Elämäntyönsä Elvi Nieminen teki suomen kielen, kirjallisuuden ja taidehistorian opettajana aikuiskasvatuksen parissa setlementeissä ja kansanopistossa. Varsinaisen työnsä ohella hän käänsi 1950–1970-luvuilla saksan-, tanskan- ja norjankielistä kaunokirjallisuutta suomeksi.

1990-luvulla hän ryhtyi taas kirjoittamaan – sisäisestä pakosta. Hänen valokuvaajatyttärensä, joka taiteilijana oli tekemässä kansainvälistä läpimurtoa, menehtyi nopeasti etenevään aivokasvaimen. Äitinä hän purki surunsa kirjoittamalla omakustanteena tyttärestään kirjan (1999). Vaikka teoksen painos ei ollut suuri, tieto siitä levisi jopa niin pitkälle, että se tilattiin Harvardin yliopiston kirjastoon.

Elossa olevien lastensa kannustamana Elvi jatkoi kirjoittamistaan ja 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä häneltä ilmestyi vielä kolme kirjaa. Ne ovat muistelmamuotoon puettua kaunokirjallisuutta. Ne lukemalla hänen runojensa tulkinta saa vielä lisää syvyyttä.

*Markku Nieminen
kirjailija, Elvi Niemisen poika*

Sisällys

Kuka minä olen?	11
Kevätsade	61
Polku	95
Puolesta	129
Minä rakastan vain hänen sieluaan	161
Etsijä	181
Ruusuhuntu putoo	201
Varmuus	217
Se oikea	229
Pesä	251
Ajassa elävä	267
Tuokioita	275
Vanhuuden runot	285

KUKA MINÄ OLEN?

MÄ KUKAKO OLEN?

Mä kukako olen?
Sä kysyt multa.
Sun silmäsi säihkyvät innon tulta.
Mä vastaan sulle, ystävä armain,
vaikk' en tunne sua. Sen takaan varmaan.

Olen syntynyt seudulla, miss' kotiain
vaarat korkeat varjostaa;
ja kotini toisella puolella
siniaaltoiset liplattaa.

Mä kiipeilin vaarojen huipuilla
ja soutelin järven pintaa.
Ja rannalla istuen, haaveillen
mä vietin niin monta iltaa.

Näin kulutin rauhaisan lapsuuden,
ja huolta ei mulla laisin.
Mutt' silloin kuolo, tuo armoton,
vei äitini armahaisen.

Nyt suruisna metsiä astelin
ja soutelin järven pintaa.
Mun mielestäin, laps' vaikka olinkin,
ei elolla ollut hintaa.

Mutt' luonnossa kulkien innostuin

ja uhmaten nostin päätä:
Elo kolkko olkoon, mä kestäen sen,
mä uhmaan myrskyistä säätä!

Näin metsissä yksin kulkeissain
mä vieraannuin ihmisistä.
Vain luonto suruistain kuulla sai
ja iloni ihmehistä.

Näin kuljen mä yhä vieläkin,
en välitä ystävistä.
Nyt kuolo vei pois isänikin.
Olen yksin maailmassa.

Oi luonto, ainoa ystävään!
Sain lohtua yksin sulta.
Nyt kaupungin muurit estävät
sen ainoan ilonkin multa.

MÄ YHTÄ PYYDÄN

Mä yhtä pyydän, oi yhtä vaan:
Ett´ unelmoida mä yksin saan,
ett´ elämää ette tyrkytä mulle.
En sitä mä tunne, vain unelmat tunnen!
En tahdo tuntea elämää,
mä tahdon unelmiin upottaa
tuon tuskan, tuskan ja ikävän!

Mä yhtä pyydän, mutt´ sitä en saa.
”Ei elämä ole unelmaa.”
Näin sanovat kaikki ihmiset mulle.
Mutt´ syömmeni sykkii yksin sulle,
Sitä et saa tietää, ei kukaan saa,
siks´ elämä onkin vain unelmaa.
Ja unelmat peittävät tuskankin.

Mä yhtä pyydän, ja pian sen saan!
Ei elämä olekaan unelmaa.
Ja unelmaa seuraa elämän kosto:
Mä riudun hiljaa ja nukahdan pois.
Oi, jospa se päivä jo tänään ois´!
Ja sitten mä unelmoin, unelmoin vaan!
Ei sitten enää oo elämää.
Pois kaiho ja tuskakin katoaa...

ELÄMÄLLE!

Tuskien, surujen tie ja ilojen, riemujen aika!
Ihmiskuntamme tuska ja ihmiskuntamme onni!
Siunattu, siunattu tuhansin kerroin!
Elämä! Tuskasi syvyys suurempi on kuin hurmasi
riemu!
Elämä! Onnen, minkä sä annat,
sä tuhansin verroin takaisin vaadit!
Tuskallas ihmisen maahan painat,
mutt' kuolla et anna!
Riemusi rippeillä elossa pidät ja kidutat vaan,
Ole kuitenkin siunattu, siunattu tuskasi tähden!

Elvi Nieminen (1916-2008) alkoi kirjoittaa runoja nuorena tyttönä ja haaveili kirjailijan urasta. Elämä ratkaisi toisin, mutta kirjoittamista hän ei jättänyt. *Elämän virta* -kokoelma sisältää hänen kootut runonsa. Ne avaavat suomalaista mielenmaisemaa usean vuosikymmenen ajalta.

ISBN 978-952-8096-47-4